

Sygn. akt II Ca 1495/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 stycznia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Klesyk

Sędziowie: SSO Cezary Klepacz (spr.)

SSO Bartosz Pniewski

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Nawrot

po rozpoznaniu w dniu 29 stycznia 2019 r. w Kielcach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. P.

przeciwko J. B.

pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 4 kwietnia 2018 r. sygn. VIII C 1886/16

I. oddała apelację;

II. zasądza od R. P. na rzecz J. B. kwotę 900 (dziewięćset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 1495/18

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 26 października 2016 roku, wniesionym do Sądu Rejonowego w Kielcach przeciwko J. B., R. P. domagała się pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego – wyroku zaocznego tego Sądu z dnia 29 lipca 1994 roku, sygn. akt I C 1141/19, któremu postanowieniem z dnia 17 kwietnia 1996 roku, sygn. akt I Co 12/96, została nadana klauzula wykonalności przeciwko powódce, jako małżonce dłużnika oraz zasądzenia od pozwanego kosztów procesu.

Swoje roszczenie powódka opierała na braku jej zgody na zaciągnięcie zobowiązania przez męża, wskazując na przepis 36 § 2 k.r.o. w brzmieniu sprzed zmiany dokonanej ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku (Dz. U z 2004 roku, nr 162, poz. 1691), co oznacza, według niej, że czynność prawna, na podstawie której wydany został wyrok jest nieważna.

Ponadto powódka wskazywała, że zobowiązanie, którego dotyczy tytuł wykonawczy zostało spłacone przez P. P. (1).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa, wskazując że kwestia spłaty zobowiązania P. P. (1) wynikającego z wyroku Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 29 lipca 1994 roku była już przedmiotem zażalenia dłużnika z 2009 roku na

postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności temu wyrokowi, a klauzula wykonalności przeciwko powódce została nadana postanowieniem Sądu Rejonowego w Kielcach w sprawie o sygn. akt I Co 12/96, w której R. P. nie podnosiła kwestii braku jej zgody za zaciągnięcie zobowiązania przez męża ani też spłaty długu przez P. P. (1).

Pozwany zaprzeczył twierdzeniom powódki, że należność objęta tytułem wykonawczym została spłacona przez P. P. (1).

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2018 roku, sygn. akt VIII C 1886/16, Sąd Rejonowy oddalił powództwo (pkt I) i zasądził od R. P. na rzecz J. B. kwotę 1.217 złotych tytułem kosztów procesu, w oparciu o następujące ustalenia:

Sąd Rejonowy w Kielcach wyrokiem zaocznym z dnia 29 lipca 1994 roku, sygn. akt I C 1141/94, zasądził od P. P. (1) na rzecz J. B. kwotę 80 mln złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 18 września 1993 roku do dnia zapłaty, a postanowieniem z dnia 31 sierpnia 1994 roku nadał temu wyrokowi klauzulę wykonalności, natomiast postanowieniem z dnia 17 kwietnia 1996 roku, sygn. akt I Co 12/96, po przeprowadzeniu rozprawy, nadał wyrokowi klauzulę wykonalności przeciwko żonie dłużnika – R. P., z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego małżeńską wspólnością ustawową.

Na podstawie tego tytułu wykonawczego komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kielcach prowadzi egzekucję przeciwko powódce z majątku objętego wspólnością małżeńską, sygn. akt Km 175/15.

Przed Sądem Okręgowym w Kielcach toczyło się postępowanie wywołane zażaleniem P. P. (1) na postanowienie Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 31 sierpnia 1994 roku, sygn. akt I C 1141/94, o nadaniu klauzuli wykonalności wyrokowi zaocznemu, w którym P. P. (1) podnosił, że kwota wynikająca z tego wyroku została spłacona wierzycielowi w 1995 roku – częściowo w formie przelewu bankowego, częściowo gotówką. Zażalenie to zostało oddalone postanowieniem z dnia 25 listopada 2009 roku, w uzasadnieniu którego wskazano, że przedmiotem zażalenia nie mogą być zarzuty merytoryczne przeciwko istnieniu i zasadności świadczenia określonego w tytule egzekucyjnym.

P. P. (1) nie wystąpił przeciwko J. B. z powództwem o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego.

R. P. ani w toku postępowania o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko niej, jako małżonce dłużnika, ani też w toku prowadzonych przeciwko niej na podstawie tego tytułu postępowań egzekucyjnych nie podniosła zarzutu braku zgody na zawarcie przez P. P. (1) umowy pożyczki z pozwanym.

Dokonując oceny materiału dowodowego, Sąd Rejonowy odmówił wiary zeznaniom świadka P. P. (1), podnosząc że jest to osoba najbliższa dla powódki, a ponadto był on stroną umowy zawartej z pozwanym, która stała się podstawą wyroku, w oparciu o który prowadzone jest postępowanie egzekucyjne przeciwko powódce, zaś jego zeznania są nielogiczne i niespójne, sprzeczne z pozostałym materiałem dowodowym, a dał wiarę zeznaniom świadka E. B., co szczegółowo wyjaśnił (k.139-141).

Sąd pierwszej instancji nie oparł się także na zeznaniach świadka A. P., która nie miała żadnych informacji o pożyczce udzielonej przez pozwanego powódce ani o sytuacji finansowej małżonków P. w latach 90. ubiegłego wieku ani też na zeznaniach powódki w części, gdy twierdziła, że nie wyrażała zgody na zaciągnięcie przez jej męża pożyczki u pozwanego oraz że nie miała wiedzy na temat tej pożyczki, co szczegółowo wyjaśnił (k.141-143).

Sąd uznał natomiast za przekonujące zeznania pozwanego, który podał, że pieniądze pożyczał mężowi powódki (nie wie, na co miały być one przeznaczone), a R. P. w tych czynnościach nie brała udziału. Nie oparł się natomiast na twierdzeniu pozwanego, że nie był on w domu P. przed udzieleniem pożyczki.

Nie uwzględniono kserokopii dokumentów złożonych na rozprawie w dniu 21 kwietnia 2017 roku, które nie zostały poświadczone za zgodność z oryginałem przez reprezentującego powódkę pełnomocnika, a zatem nie stanowią dokumentu. Z treści zapisów nie wynika, czy są one projektami dokumentów, od kogo pochodzą i czego dotyczą.

Widniejące tam daty pochodzą sprzed wydania wyroku przeciwko P. P. (1), co nie przystaje do jego stanowiska w zażaleniu na postanowienie Sądu o nadaniu klauzuli wykonalności z 2009 roku, że spłacił należność J. B. w 1995 roku.

Ponieważ roszczenie powódki oparte było na twierdzeniu o braku jej zgody na zaciągnięcie zobowiązania przez męża pod rządem poprzednio obowiązujących przepisów, wskazano, że zgodnie z art. 36 § 2 k.r.o. przed nowelizacją dokonaną ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku, do dokonania czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu potrzebna była zgoda drugiego małżonka wyrażona w formie wymaganej dla danej czynności, a przepis art. 41 k.r.o. dawał wierzycielowi możliwość zaspokojenia z majątku wspólnego, jeżeli jego dłużnikiem był tylko jeden z małżonków. Na podstawie art. 41 § 3 k.r.o. sąd mógł ograniczyć lub wyłączyć możliwość zaspokojenia się z majątku wspólnego przez wierzyciela, którego dłużnikiem był tylko jeden z małżonków, jeżeli ze względu na charakter wierzytelności albo stopień przyczynienia się małżonka będącego dłużnikiem do powstania majątku zaspokojenie z majątku wspólnego byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Z tą regulacją korelował art. 787 k.p.c., którego § 1 stanowił, że tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim sąd nada klauzulę wykonalności także przeciwko jej małżonkowi, z ograniczeniem jednak jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową; przed nadaniem klauzuli wykonalności sąd wysłucha małżonka dłużnika. Zgodnie z § 2 art. 787 k.p.c., w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności sąd, na wniosek małżonka dłużnika, orzekał o ograniczeniu lub wyłączeniu możliwości zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku wspólnego.

W postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi zaocznemu przeciwko R. P., jako żonie dłużnika, pod rządem art. 787 k.p.c. w takim brzmieniu, powódka mogła podnosić zarzut braku zgody na zawarcie przez jej męża umowy pożyczki z pozwanym. Obowiązek badania przez sąd w tym postępowaniu takiego zarzutu potwierdził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 31 stycznia 1996 roku, III CZP 198/95. Skoro R. P., zawiadomiona prawidłowo o terminie rozprawy, znając jej przedmiot, nie zgłosiła tego zarzutu (także w toku prowadzonych przeciwko niej i jej mężowi od ponad 20 lat postępowań egzekucyjnych), to dowodzi, że o zaciągniętej przez męża u pozwanego pożyczce wiedziała i wyraziła no to zgodę.

Nie wykazano, że zobowiązanie wynikające z tytułu wykonawczego zostało wykonane.

Orzeczenie o kosztach procesu, na które składają się wyłożone przez pozwanego kwoty: 1.200 złotych tytułem wynagrodzenia adwokata, według stawki z § 2 pkt 2) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie i 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, zapadło na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od tego orzeczenia wniosła powódka, zaskarżając je w całości i zarzucając Sądowi Rejonowemu:

1. naruszenie art. 233 w zw. z art. 328 k.p.c. poprzez błędną, dowolną i arbitralną ocenę materiału dowodowego w postaci: zeznań stron, z których jednoznacznie wynika, że pozwany nie miał zgody powódki na zaciągnięcie pożyczki, zeznań E. B., w porównaniu z pozostałym materiałem dowodowym, w szczególności zeznaniami stron i świadka P. P. (1), którzy zaprzeczyli, że J. B. miał zgodę powódki na zaciągnięcie pożyczki, zeznań R. P. i P. P. (1), którzy jednoznacznie, precyzyjnie i logicznie opisali okoliczności zawarcia umowy pożyczki i jej cel, a w konsekwencji niezasadne i dowolne poczynienie ustaleń faktycznych;
2. sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, wskutek naruszenia art. 328 § 2 w zw. art. 233 § 1 k.p.c., przez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego i przyjęcie, że pożyczka nie została udzielona na działalność gospodarczą spółki prowadzonej przez P. P. (1), mimo że co innego wynika z zeznań E. B. i R. P.;
3. naruszenie art. 6 k.c. poprzez niezasadne uznanie, że powódka nie wykazała braku swojej zgody na zawarcie umowy pożyczki przez P. P. (1) z pozwanym, mimo że J. B. przyznał ten fakt, a nie przedłożył żadnego dokumentu potwierdzającego uzyskanie takiej zgody oraz że zobowiązanie P. P. (1) zostało w jakiegokolwiek części wykonane, gdy Sąd uniemożliwił prowadzenie postępowania w tym zakresie, uchylając pytania pełnomocnika powódki;

4. błąd w ustaleniach, polegający na sprzecznym z zasadami logiki i doświadczeniem życiowym wnioskowaniu, jakoby powódka przyznała, że w toku postępowań egzekucyjnych dobrowolnie spłacała zobowiązanie, gdy odbywało się to w drodze przymusu państwowego.

Wskazując na to, wniesiono o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie od pozwanego kosztów procesu za obie instancje.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Zgodnie z art. 840 § 1 pkt 3) k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 172, poz. 1804), która weszła w życie w dniu 5 lutego 2005 r., dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść.

Z powództwem opozycyjnym na tej podstawie może wystąpić małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787 k.p.c. Skuteczność powództwa uzależniona jest od wykazania, że egzekwowane świadczenie nie należy się wierzycielowi, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1972 r., I CR 35/72, OSNCP 1972, nr 10, poz. 179).

Wskazane powództwo stanowi realizację prawa małżonka dłużnika do podjęcia merytorycznej obrony przed roszczeniem wierzyciela, przy przyjęciu, że z obrony tej małżonek dłużnika nie mógł wcześniej skorzystać, albowiem nie brał udziału w postępowaniu, w którym doszło do wydania tytułu przeciwko jego małżonkowi ani też nie mógł podjąć obrony merytorycznej w postępowaniu klauzulowym, co wynika z obecnego (od 20 stycznia 2005 roku) brzmienia art. 787 k.p.c., który stanowi, że tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim sąd nada klauzulę wykonalności także przeciwko jej małżonkowi z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową, jeżeli wierzyciel wykaże dokumentem urzędowym lub prywatnym, że stwierdzona tytułem egzekucyjnym wierzytelność powstała z czynności prawnej dokonanej za zgodą małżonka dłużnika.

Przepis ten w dacie nadania klauzuli wykonalności wyrokowi zaocznemu Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 29 lipca 1994 roku, sygn. akt I C 1141/94, przeciwko R. P. w sprawie o sygn. akt I Co 12/96 miał jednak inne brzmienie. Stanowił bowiem, że tytułowi egzekucyjnemu, wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim, sąd nada klauzulę wykonalności także przeciwko jej małżonkowi, z ograniczeniem jednak jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową, przy czym przed nadaniem klauzuli wykonalności sąd obowiązany był wysłuchać małżonka dłużnika (§ 1), a na jego wniosek – orzec również o ograniczeniu lub wyłączeniu możliwości zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku wspólnego (§ 2).

Omawiany przepis, zarówno poprzednio, jak i obecnie, stanowi procesową konsekwencję regulacji materialnoprawnej przewidzianej w art. 41 § 1 k.r.o., zgodnie z którą egzekucja może być rozszerzona na majątek wspólny dłużnika i jego małżonka.

W postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika wierzyciel musi obecnie wykazać dokumentem urzędowym lub prywatnym, że stwierdzona tytułem egzekucyjnym wierzytelność powstała z czynności prawnej dokonanej za zgodą małżonka dłużnika. Sąd ogranicza się zatem do wyjaśnienia jedynie trzech kwestii: czy

wskazana przez wierzyciela osoba jest małżonkiem dłużnika, czy wierzytelność powstała za zgodą małżonka dłużnika oraz czy wierzytelność ta powstała z czynności prawnej.

Odmienne natomiast wyglądała sytuacja przed zmianą wprowadzoną ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku (Dz. U z 2004 roku, nr 162, poz. 1691),

Przepis art. 41 § 1 k.r.o. stanowił bowiem, że zaspokojenia z majątku wspólnego może żądać także wierzyciel, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, a zatem nie odnosił tego wprost do zaciągniętego przez małżonka zobowiązania za zgodą drugiego małżonka, a z art. 41 § 3 k.r.o. wynikało, że sąd może ograniczyć lub wyłączyć możliwość zaspokojenia się z majątku wspólnego przez wierzyciela, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, jeżeli ze względu na charakter wierzytelności albo stopień przyczynienia się małżonka będącego dłużnikiem do powstania majątku wspólnego – zaspokojenie z majątku wspólnego byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Sąd badał zatem w postępowaniu klauzulowym, czy między małżonkami istnieje ustrój małżeńskiej wspólności ustawowej, a małżonek dłużnika mógł w tym postępowaniu podnosić zarzut, że wierzytelność powstała przed powstaniem wspólności lub dotyczy majątku osobistego dłużnika oraz zarzut, że wobec niewyrażenia przez niego zgody na dokonanie przez dłużnika czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem objętym wspólnością ustawową czynność ta jest nieważna (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1996 r., III CZP 198/95, Biul. SN 1996, nr 1, poz. 13). Ostatnio wymieniona okoliczność wynikała z posługiwania się przez ustawę niedookreślonym pojęciem czynności przekraczających zwykły zarząd majątkiem wspólnym, do dokonania których potrzebna była zgoda drugiego małżonka wyrażona w formie wymaganej dla danej czynności prawnej (art. 36 § 2 k.r.o.), w odróżnieniu od obecnej regulacji, wynikającej z treści art. 37 § 1 k.r.o., który zawiera enumeratywne wyliczenie czynności wymagających zgody drugiego małżonka.

Z uwagi na tak określoną kognicję sądu w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika, w poprzednio obowiązującym stanie prawnym istniała konieczność przeprowadzenia jawnego posiedzenia w celu rozstrzygnięcia wniosku wierzyciela.

Miało to miejsce także w toczącej się przed Sądem Rejonowym w Kielcach pod sygn. akt I Co 12/96 sprawie z wniosku J. B. o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi tego Sądu z dnia 29 lipca 1994 roku, sygn. akt I C 1141/94, przeciwko żonie dłużnika P. R. P., z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego małżeńska wspólnością ustawową, w której postanowienie z dnia 17 kwietnia 1996 roku, jak wynika z jego treści (k.15), zapadło po przeprowadzeniu rozprawy.

W takiej sytuacji, skoro we wskazanym postępowaniu R. P. nie zgłosiła zarzutu, że zawarta przez jej męża z J. B. umowa pożyczki, będąca podstawą wydania przeciwko P. P. (1) wskazanego wyroku zaocznego, była czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem objętym wspólnością ustawową, a wobec niewyrażenia przez żonę dłużnika zgody na dokonanie tej czynności – jest ona nieważna, to uznać należy, iż powódka nie kwestionowała wówczas dokonania przez P. P. (1) takiej czynności prawnej. Wskazuje na to także późniejsze jej zachowanie, albowiem R. P. nie zgłaszała takiego zarzutu w związku z kolejnymi postępowaniami egzekucyjnymi wszczynanymi przez wierzyciela na podstawie uzyskanego przeciwko niej tytułu wykonawczego. Podnoszenie takiego zarzutu dopiero teraz musi być zatem ocenione jako nieuzasadniona próba zwolnienia się od obowiązku zapłaty na rzecz pozwanego kwoty wynikającej z tego tytułu. Nie mają wobec tego znaczenia rozważania dotyczące zeznań osób przesłuchanych w sprawie, gdyż nie może to prowadzić do ustalenia odmiennego od bezspornego między stronami stanu wynikającego z wcześniejszych rozstrzygnięć.

Nie ma również żadnego dowodu na to, że należność J. B. została zapłacona przez P. P. (1).

Przede wszystkim należy powtórzyć za Sądem pierwszej instancji, że już w postępowaniu wywołanym zażaleniem P. P. (1) na postanowienie Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 31 sierpnia 1994 roku, sygn. akt I C 1141/94, o nadaniu klauzuli wykonalności wyrokowi zaocznemu z dnia 29 lipca 1994 roku, dłużnik podnosił, że kwota zasądzona tym

orzeczeniem została zapłacona wierzycielowi w 1995 roku – częściowo w formie przelewu bankowego, a częściowo gotówką, lecz pomimo oddalenia zażalenia postanowieniem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 25 listopada 2009 roku, w uzasadnieniu którego wskazano, że nie mogą być badane w tym postępowaniu zarzuty przeciwko istnieniu i zasadności świadczenia określonego w tytule egzekucyjnym, P. P. (1) nie wystąpił przeciwko J. B. z powództwem o pozbawienie wykonalności tego tytułu wykonawczego.

Nie świadczą o zapłacie kserokopie dokumentów złożone na rozprawie w dniu 21 kwietnia 2017 roku, albowiem, jak prawidłowo przyjął Sąd Rejonowy, nie wynika z nich, jaki mają charakter, od kogo pochodzą i czego dotyczą, a przy tym widnieją na nich daty wcześniejsze od roku 1995 roku, kiedy dłużnik, jak sam podał w zażaleniu na postanowienie o nadaniu przeciwko niemu klauzuli wykonalności, miał zapłacić tę należność.

Twierdzenie powódki w tym zakresie jest zatem gołosłowne.

Mając to na uwadze, oddalono apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

Zgodnie z art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. zasądzono od R. P. na rzecz J. B. kwotę 900 złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego – wynagrodzenia pełnomocnika będącego adwokatem, według stawki z § 2 pkt 4) w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1800 z późn. zm.).

SSO Cezary Klepacz SSO Małgorzata Klesyk SSO Bartosz Pniewski